

ΤΟ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Περὶ τὸ ἐν τέταρτον ὄρας ἀπὸ τῆς νέας γε-
φύρας τοῦ λιμένος, ἧτις συνδέει τὸ Πέραν πρὸς
τὴν Σταμπούλ, ἐντὸς δὲ τῆς περιχώρου τοῦ
Σεραγίου ἱδρύται τὸ σύμπλεγμα τῶν οἰκοδομῶν
ἧς ἡ Α. Μ. ὁ σουλτάνος εὐηρεστήθη ν' ἀφιε-
ρώσῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τὴν
διαφύλαξιν καὶ ἔκθεσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀν-
τικειμένων ἅτινα ἔχουσιν εὐρεθῆ ἐν ὄλαις ταῖς
χώραις τῆς αὐτοκρατορίας. Αἱ συλλογαὶ αὗται
ἀπεκτῆθησαν μὲν σχετικῶς ἐν νεωτάτοις χρόνοις,
ἀλλ' οὐχ' ἦσαν ὅμως ἔχουσιν ὑπὸ ἀρχαιολο-
γικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐποψιν σημασίαν με-
γίστην. Τὸ κατ' ἀρχὰς αἱ ἀρχαιότητες ἦσαν
κατατεθειμέναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Εἰ-
ρήνης, ἧτις ὠκοδομήθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύ-
ρου, ἀλλὰ περὶ τὸ 1877 μετεκομίσθησαν εἰς τὸ
σημερινὸν αὐτῶν κατάλυμα ἐν τῷ Τσινιλῆ-κι-
σκιῷ. Προέστησαν δὲ αὐτῶν διάφοροι διευθυ-
ταί, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁμοίων, καίπερ κεκτημένοι
ἐπιφανῆ δεξιότητα, οὐδὲν ἐνήργησαν πρὸς ἐπι-
στημονικὴν ταξινομήσιν καὶ διευθέτησιν τῶν
ἀντικειμένων. Πρὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ σημερινοῦ
διευθυντοῦ Χαμηδῆ βέη οἱ γνωστότατοι τῶν ἐφό-
ρων τούτων εἶνε ὁ Οὐγγρος Dethier καὶ ὁ Ἰρλαν-
δὸς Gould. Τὰ δὲ κτίρια εἶνε τρία τὸν ἀριθμὸν,
ἧτοι ἡ σχολὴ τῶν καλῶν τεχνῶν, τὸ κύριον
οἰκοδόμημα τοῦ μουσείου καὶ ἡ νέα στοὰ ἧτις
ὠκοδομήθη πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν μεγαλοπρεπῶν
σαρκοφάγων τῶν ὑπὸ τοῦ Χαμηδῆ βέη ἀνακκ-
λυφθέντων ἐν Σιδῶνι. Ἡ δὲ σχολὴ ἱδρύθη ὑπὸ
τοῦ Χαμηδῆ τῷ 1883, καὶ πρὸς χρῆσιν αὐτῆς
ἀνηγέρθη ἴδιον κτίριον πλησίον τοῦ αὐτοκρατο-
ρικοῦ μουσείου. Ἡ σχολὴ αὕτη διαιρεῖται εἰς
τέσσαρα τμήματα, τὸ τῆς γραφικῆς, τὸ τῆς
γλυπτικῆς, τὸ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τὸ τῆς
χαρκατικῆς. Τὸ δὲ παρελθὸν ἔτος ἐνέργειαι ἐγέν-
οντο ὅπως μετακληθῆ ἐκ Παρισίων χαράκτης
μέλλων νάναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς χα-
ρκατικῆς. Ἡ γενικὴ διευθύνσις τῶν μαθημάτων
εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς τὸν Ὁσγὰν ἐφέντην ὅστις
εἶνε ὁ ἴδιος διακεκριμένος γλύπτης καὶ διδάσκει
τὴν γλυπτικὴν ἐν τῇ σχολῇ. Καθηγητῆς δὲ
τῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶνε ὁ κ. Vallauri, ἀνήκων
πρῶτον εἰς τὴν ἐν Παρισίοις σχολὴν τῶν καλῶν
τεχνῶν. Ἡ δὲ γραφικὴ καὶ ἰχθυογραφία διδά-
σκονται ὑπὸ τῶν κ. Vrania καὶ Valery,
ὧν ἐκεῖνος μὲν ἐσπούδασεν ἐν Μονάχῳ, οὗτος
δ' ἐν Ρώμῃ. Ἐπιστημονικὴ ἀνατομία διδάσκει-
ται ὑπὸ τοῦ Ἐρηνῆ ἐφέντη, ὁ δὲ Τερπὶς ἐφέντης
καὶ ὁ Μαρχοσιάν ἐφέντης διδάσκουσι μαθημα-
τικὴν σχεδιογραφίαν. Πᾶς δὲ μαθητῆς τῆς σχο-

λῆς ὑποχρεοῦται ν' ἀκροᾶται τῶν μαθημάτων
ἱστορίας καὶ αἰσθητικῆς τῶν διδασκομένων ὑπὸ
τοῦ Ἀριστοκλέους ἐφέντη. Βιβλιοθηκᾶριος δὲ
τῆς σχολῆς εἶνε ὁ Ἡρακλῆς ἐφέντης, εἰς οὗ τὴν
φροντίδα εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ φύλαξις τῶν ἐκ-
μαγείων, προτύπων, διαγραμμάτων κτλ. Ἡ
διάρκεια τῶν σπουδῶν εἶνε πενταετής δι' ἕκαστον
τμήμα. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἔτους
τὰ ἔργα ἐκάστου μαθητοῦ ἐκτίθενται ἐν ταῖς
στοαῖς, εἰς ἧς εἶνε προσιτὴ δωρεὰν ἡ εἴσοδος εἰς
τὸ κοινόν. Οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ πέμπτου ἔτους
διαγωνίζονται πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ τῇ ὑποτροφίᾳ
πρὸς ἀποστολὴν εἰς Παρισίους, ἧτις εἶνε διετής
καὶ ἧς τὴν δαπάνην ἀναλαμβάνει ἡ ὀθωμανικὴ
κυβέρνησις. Κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος, τὸ πέμπτον
ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς σχολῆς, μόνον δύο μα-
θηταὶ τῆς ζωγραφικῆς θά μεταβῶσιν εἰς Πα-
ρισίους πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν των,
μὴ ὑπαρχόντων πεμπτοετῶν μαθητῶν ἐκ τῶν
ἄλλων τμημάτων. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν νῦν ἐγ-
γεγραμμένων μαθητῶν ἀνέρχεται εἰς πλείονα
τῶν ἐκατὸν τριάκοντα, αἱ δ' αἰτήσεις πρὸς ἐγ-
γραφὴν εἶνε οὕτω πολλαί, ὥστε εἶνε ἤδη ὑπο-
βεβλημένον εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον δια-
γραμμα πρὸς εὐρύνσιν τῆς σχολῆς.

Τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ἐγένετο ἡ πρώτη
δημοσίαι ἐκθεσις τῶν ἔργων τῶν πεμπτοετῶν
μαθητῶν, οἱ δ' ἐπισκέπται πασῶν τῶν ἐθνοτή-
των ὑπῆρξαν πάμπολλοι. Ἄγγλοι καὶ ἄλλοι
ἐμπειροτέχναι ἐκ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης
ἀπεφάνθησαν περὶ τῆς ἀγαθῆς ποιότητος τῶν
ἔργων, καὶ ἐξέφρασαν ἀπροκαλύπτους ἐπαίνους
περὶ τῆς διδασκατικῆς ικανότητος ἣν ἐπέδειξαν
καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι. Δύο ζωγραφίαι τοῦ
ἐσωτερικοῦ τοῦ Τζαμίου τῆς Βαλιδὲ σουλτάνας
ἦσαν ἐξαιρετικῶς καλαὶ καὶ ἡ ἀναπαράστασις τῶν
θαυμασίων πλινθοκτίστων αὐτοῦ τοῖχων ἔδει-
ξεν ὅτι ὁ Χαμηδῆ βέης κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ
μέρος τῆς ἰδίως αὐτοῦ δεξιότητος εἰς τοὺς νεω-
τέρους αὐτοῦ ἐν τῇ γραφικῇ συναδέλφους. Τὰ
δ' ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια ἐκρίθησαν δεικνύοντα
ικανότητα ἀξίαν λόγου, ἦσαν δὲ τοσοῦτα μαλ-
λον ἀξία παρατηρήσεως καθ' ὅσον ἦσαν ἔργα
μαθητῶν δευτεροετῶν καὶ τριτοετῶν. Εἶνε δὲ γε-
γονὸς ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι καθ' ὅσον δυνάμεθα
νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Σταμπούλ οἱ
ἐπιτηδειότατοι πρὸς σπουδὴν τῶν καλῶν τεχνῶν
μαθηταὶ εἶνε Τοῦρκοι καὶ Ἀρμένιοι.

Ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς σχολῆς κεῖται
τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Ἐν τῇ εὐρείᾳ στοᾷ
τῇ διανοιγομένη κατὰ τὴν πρόσοψιν εὐρίσκωμεν
μικτὴν συλλογὴν ἀρχαιοτήτων καὶ πολλὰ κι-
βώτια στηλῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ὅπω
ἀνεφωγμένα. Προτομαὶ ἐκ Παλμύρας, αἱ πλεῖστα
ἀνεπίγραφοι, ἑλληνικαὶ στῆλαι, τεμαχία γλυ-
πτικῶν ἔργων καὶ κολοσσαῖον λίθινον ἄγαλμα

τοῦ θεοῦ Βῆς εὐρηνται έναποτεθειμένα πλησίον ἀλλήλων. Ἐν δὲ τῷ κυρίῳ κτιρίῳ αὐτὸς ὁ Χαμδῆ βῆς ἐξακολουθεῖ νὰ ταξινομηῇ καὶ διευθετῇ τ' ἀντικείμενα ἅτινα εἶνε περισυνειλεγμένα ἀπὸ ἐπὶ, καὶ ἀγωνίζεται νῦν νὰ τοποθετῇ ἕκαστον νέον πρόσκλημα εἰς τὸ προσῆκον τμήμα ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο δὲν εἶνε εὐχερές, καθότι ὁ μὲν χώρος εἶνε περιορισμένος, δὲν ὑπάρχουσι δὲ πάντοτε ἔτοιμοι πόροι πρὸς ἀπότισιν τῶν δαπανῶν ἅς ἐπιφέρει ἡ μετακίνησις καὶ τοποθέτησις βαρέων λιθίνων ἀντικειμένων. Αἱ ἄσσυριακαὶ, αἰγυπτιακαὶ καὶ αἱ τοῦ Σιέριαν συλλογαὶ κατέχουσι τὰς ἐξ ἀριστέρων αἰθούσας, αἱ δὲ κυπριακαὶ, ἑλληνικαὶ καὶ ῥωμαϊκαὶ ἀρχαιότητες εἶνε καλῶς ταξινομημέναι ἐκ δεξιῶν. Ὁλον δὲ τὸ μέσον τοῦ οἰκοδομήματος κατέχεται ὑπὸ τῶν ὠραιότατων ἀντικειμένων τῶν συλλογῶν, οἷον ἑλληνικῶν σαρκοφάγων, καταγράφων λαρνακῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἀγαλμάτων κτλ. Ἐν δὲ τοῖς παρμεγίστοις θολωτοῖς ὑπογείοις κατάκεινται πολλαὶ νεωστὶ εὐρημέναι ἑλληνικαὶ καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες προωρισμέναι εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀναθίβασιν εἰς τοὺς ἄνω χώρους. Καὶ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἰσόγειον περίξ τοῦ μουσείου εἶνε κατεσπαρμένα τῆδε κακείσε μέρη ἀγαλμάτων, ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν βωμοῖ, ἑλληνικαὶ στῆλαι καὶ κιβώτια ἀρχαιοτήτων νεωστὶ ἀφικθεισῶν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπὸ τῶν νήσων. Εἶνε δὲ ἀνοικτὸν τὸ μουσεῖον καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Παρασκευῆς τὸ δὲ τίμημα τῆς εἰσόδου διὰ τοὺς ξένους ἀνέρχεται εἰς πέντε γρόσια, καὶ εὐρίσκονται πάντοτε ὑπάλληλοι τοῦ μουσείου πρόθυμοι νὰ παράσχουσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτην πᾶσαν δυνατὴν πληροφορίαν.

Ἀκριβῶς δὲ ἀπέναντι τοῦ μουσείου ἵδρυται ἡ στοὰ ἡ οἰκοδομηθεῖσα ἐιδικῶς πρὸς έναπόθεσιν τῶν ἐβδομήκοντα μεγαλοπρεπῶν σαρκοφάγων, οὓς ἐξέσκαψεν ὁ Χαμδῆ βῆς ἐν Σιδῶνι. ὅπθην μετεκόμισεν αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἰσόγειος αὐτὴ εἶνε ἰκανῶς μεγάλη, ὥστε νὰ χωρῇ πάντα ταῦτα, ὅταν δὲ τοποθετηθῶσιν εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν, θὰ ὑπάρχη εὐρὺς χώρος, ὅπως οἱ ἐπισκεπτόμενοι χάριν μελέτης τὴν στοὰν δύνανται νὰ ἐξετάζωσι πᾶσας τὰς προσόψεις ἑκάστου σαρκοφαγοῦ. Τὸ δὲ ἄνω πάτωμα τοῦ οἰκοδομήματος θὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἐνοίκησιν τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ μουσείου. Ἡ στοὰ αὕτη ἵδρυται ἐπὶ μετρίου ὑψώματος, καὶ θὰ φέρῃ εἰς αὐτὴν κλιμακῆ μαρμαρίνη· ἔχει δὲ πλάτος ἐξήκοντα πέντε περίπου μέτρων, καὶ ὑπελογίσθη ὅτι ἡ δαπάνη πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς θέλει ἀνέλθει περίπου εἰς 200.000 φραγκῶν. Οἱ σιδῶνιοι σαρκοφάγοι ἔχουσιν ἤδη εἰσαχθῆ εἰς τὸ οἰκοδομημα, καὶ ἠλπίζετο, ὅτι ἡ λιθοδομικὴ ἐργασία ἐμελλε νὰ εἶνε ἀποπερατωμένη πρὸ τινῶν ἤδη μηνῶν, ἀλλὰ βροχαὶ καὶ

χιόνες ἀνέστειλιν τὰ ἔργα οὕτως, ὥστε ἦτο ἀμφίβολον ἂν τὸ σπουδαῖον τοῦτο τμήμα τοῦ μουσείου ἠδύνατο ν' ἀνοιχθῇ πρὸ τοῦ θέρους. Ἡ ὅλη ἐργασία τῆς οἰκοδομῆς ἐπεβλέπετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χαμδῆ βῆς, πάντα δὲ τὰ καθ' ἑκάστη ὑπ' αὐτοῦ ἐπεξεργάσθησαν. Ἡ δὲ μεταφορὰ τῶν σαρκοφάγων συνετελέσθη μόλις ἐπ' ἐσχάτων, ὑπάρξασα δυσχερεστάτη, τῶν ἐργατῶν μὴ ποιουμένων χρῆσιν ὑδραυλικῶν μηχανημάτων, ἀλλὰ τὰ πάντα ποιοῦντων διὰ μόνης τῆς ἰδίας δυνάμεως. Ἡ δ' εὐθύνη τῶν πάντων βαρύνει δύο ὄμους, τοὺς τοῦ Χαμδῆ βῆς, ἀπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως ἀμμόδους τρίβου πρὸς ἐκκύλισιν τῶν σαρκοφάγων ἐπ' αὐτῆς μέχρι τῆς ἐρμηνείας ἑλληνικῆς τινος ἐπιγραφῆς.

Ἐξ ὧν εἶδομεν ἐκ τούτων τῶν σαρκοφάγων καὶ τῶν φωτογραφιῶν αὐτῶν φαίνεται, ὅτι ἡ περὶ τῶν ἐπιφανῶν τούτων τεχνουργημάτων παρασκευαζομένη συγγραφή τοῦ Χαμδῆ βῆς θέλει ὑπάρξει ἀξιωμακτικῶς ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐρεύνη. Ὁ κ. Ρενάν ἐδίδαξεν ἤδη τὸν κόσμον τῶν λογίων διὰ δημοσιεύσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐπιθεωρήσει τῶν Παρισίων περὶ τῆς μεγάλης σημασίας ἣν ἔχει ἡ ἀνακάλυψις τοῦ σαρκοφαγοῦ τοῦ Ταρνίθ, τοῦ πατρὸς Ἑσμουναζάρ τοῦ βασιλέως τῆς Σιδῶνος. Εἶνε δὲ βέβαιον, ὅτι ὁ λεγόμενος σαρκοφάγος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου θὰ θεωρηθῇ ἔχων ἴσην, εἰ μὴ καὶ μείζονα σπουδαιότητα. Ὁ Χαμδῆ βῆς περὶ αὐτοῦ ἀποφωτογραφίσε τῶν σαρκοφάγων, καὶ οἱ ἐντυποι πίνακες ἐτοιμάζονται μεθ' ὅλης τῆς σπουδῆς ἣν ἐπιτρέπει τὸ δυσχερές τοῦ ἔργου. Τὰ διαγράμματα τὰ παριστάνοντα τὰς θέσεις ἐν αἷς οἱ σαρκοφάγοι εὐρέθησαν ἐν Σιδῶνι ἐξετελέσθησαν μετὰ ἐπιμελείας, ἰκανὰ δὲ κεφάλαια τῆς ἱστορίας τῆς εὐρέσεως εἶνε ἤδη γεγραμμένα. Πανομοίωτυπα τῶν καταγράφων λαρνακῶν θὰ παρατεθῶσιν ἐγχρωμα, οὐδὲ ἀποφεύγεται κόπος τις πρὸς ἀναπαράστασιν τῆς μεγάλης ἱστορίας μεγάλης ἀνακάλυψεως. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔργου θὰ δημοσιευθῇ ταχέως. Ἄλλ' ὡς εἶδος εἶνε ἀναπόφευκτοὶ ἀναβολαὶ ἀπρόοπτοι ἐν τῇ ἐκδόσει τοιοῦτου βιβλίου. Πλὴν τοῦ χρόνου, ὃν ὁ Χαμδῆ βῆς ἀναγκάζεται ν' ἀφιερῶν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς καλλιτεχνικῆς τοῦ σχολῆς, εἰς τὴν ἐπιβλεψιν τῆς οἰκοδομήσεως τῆς νέας τοῦ στοᾶς καὶ εἰς παροχὴν πληροφοριῶν πρὸς ἐπισκέπτας εἰς αὐτὸν προσερχομένους, εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ θυσιάζῃ ἰκανὰς ὥρας καθ' ἑβδομαδα εἰς τὴν τέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ δημοσίου χρέους. Τὰς δὲ ὀλίγας ὥρας σχολῆς, αἵτινες περισσεύουσιν εἰς αὐτόν, διαθετεῖ ζωγραφίζων καὶ διατρέβων περὶ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ἀρχαιολογίας, ὧν ἐιδικωτέραν γνῶσιν ἀπαιτεῖ ἡ διοίκησις τοῦ μουσείου του. Τὰς δὲ ζωγραφίας αὐτοῦ γνωρί-

Ζουσι καλῶς καλλιτέχνη ἐπισκεφθέντες τὴν Κωνσταντινούπολιν, γενικῆς δ' ἐκτιμήσεως τυγχάνει ἡ δεξιότης καὶ ἀκρίβεια αὐτοῦ περὶ τὴν παράστασιν ἀντικειμένων μακροθετικῶν. Ἐξῆσε δὲ σπουδάζων ἐπὶ ἑνδεκαετίαν ὅλην ἐν Παρισίοις, ὅπου ἔκαμε τὴν γνωριμίαν τῶν μάλιστα διακεκριμένων συγχρόνων λογίων. Ἡ δὲ γενικὴ γνῶσις τῆς τέχνης καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ἦν ἀπέκτησεν ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρξεν ἡ κυριωτάτη αἰτία τῆς ἐπιφανοῦς αὐτοῦ ἐπιτυχίας ἐν τῇ δημιουργίᾳ σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ταῦτα ἐν ἀγῶνι πρὸς ἀντιπολίτευσιν πικροτάτην. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἐν τῷ ἑνδεκαετίας κατώρθωσε κατὰ μέγα μέρος τὴν ὑπερνήκησιν τὰς ἐπικρατούσας προλήψεις κατὰ τῆς προσωπογραφίας καὶ γλυπτικῆς ἀναπαράστασεως τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς καὶ ὅτι διὰ μέσων λίαν περιορισμένων καὶ ἀπὸ μικροτάτων παρ' οἰοῦντο ἐλπίδων ἐπέτυχεν κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη τὴν ἰδρύσασθαι μὲν καλλιτεχνικὴν σχολὴν, ἐν ἧ ἔργάζονται πλείονες τῶν ἑκατὸν τριάκοντα σπουδαστῶν, ἢ ἀποκτήσῃ δὲ τοὺς σπουδαιότατους σαρκοφάγους τῆς Σιδωνος, τὴν μεταφέρει αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν ἰδρύσῃ πρὸς ἐναπόθεσιν αὐτῶν ἰδίων στοῶν, πάντα ταῦτα φαίνονται ἀπίστευτα, καὶ ὅμως εἶνε ἀληθῆ. Ὁ Χαμδῆ βένης ἀπέκτησε τὸ πρῶτον φήμην ὡς καλλιτέχνης. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἐδὲμ πασσᾶς, πρῶτον μέγας βεζύρης καὶ πρεσβυτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Βιέννῃ, ἔστειλεν αὐτὸν πρὸς σπουδὴν τῆς νομικῆς εἰς Παρισίους, ὅπου ὑπέστη μετ' ἐπιτυχίας τὰς οἰκείας ἐξετάσεις, ἀλλ' ἡ φήμη αὐτοῦ ὡς ζωγράφου ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ ὅπως γενίην γνωστὸς εἰς τὸν σουλτάνον καὶ ἦτις προεκάλεσε τὸν διορισμὸν αὐτοῦ ὡς διευθυντοῦ τοῦ μουσείου τῷ 1877. Ὅτι δὲ ἡ ἐκλογή αὕτη ὑπῆρξεν ἀρίστη μαρτυρεῖ αὕτη ἡ ἐργασία τοῦ Χαμδῆ βένης, εἶνε δὲ βεβαιότατον, ὅτι οἱ σαρκοφάγοι τῆς Σιδωνος, ὧν πολλοὶ ἐσώθησαν ἀπὸ καταστροφῆς διὰ τῆς δραστηρίας αὐτοῦ καὶ νοήμονος ἐνεργείας, θὰ καταστήσῃσι τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μουσεῖον ἐν τῶν σημαντικωτάτων τῆς Εὐρώπης καὶ κέντρον ἐφέλλον ἐπὶ γενεᾶς ὅλας τὰς εἰς αὐτὸ ἐπισκέψεις τῶν πεπαιδευμένων. Ἐκφράζομεν δὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις θὰ εὕρη τρόπον τὴν προσπορίσῃ αὐτῷ μέσα κηθιστῶντα δυνατὴν τὴν ἐπαύξεισιν τῶν στοῶν τοῦ μουσείου τοῦ εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ἀνατεθειμένου καὶ τὴν σύστασιν βιβλιοθήκης ἀναποκρινόμενης εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν φιλομαθῶν καὶ πεπαιδευμένων περιηγητῶν. Τοῦ Χαμδῆ βένης ἡ ἀφιλοκερδὴς ἐργασία εἶνε ἀνταξία τῆς θερμότητος ὑποστηρίξεως τῆς κυβερνήσεώς του καὶ τῶν λογίων πάσης χώρας.

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ Ἀθηναίου).

E. A. WALLIS BUDGE

ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Ἡ μονὴ γυναικεῖα οὕσα κατ' ἀρχάς, κατεῖχεν ὡς μετόχιον καὶ ἕτερον σεμνεῖον γυναικεῖον, τὸ παρὰ τὸ Δίπυλον ἐπὶ τῷ Κεραμεικῷ, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἐπιγραφή ἠρωμένη μέχρι τοῦ ἔτους 1846 ἐφ' ἑνὸς τῶν τειχιῶν τῆς μονῆς, ἐποιεῖτο μνείαν Μαρίνης ἠγουμένης τοῦ παρὰ τὸ Δίπυλον μετοχίου, θανούσης ἐν ἔτει 1064. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ μονὴ γενομένη ἀνδρῶν εἶχε περὶ αὐτὴν ἐκτεταμένον περίβολον καὶ ἐγκλείστραν μετὰ οἰκῶν ἤτοι κελλιῶν τῶν μοναχῶν. Ἐν ἔτει 1651, τὰ κελλῖα κατέπεσαν ὑπὸ σεισμοῦ, καὶ ἐπανακτισθέντα, κατεσάφρησαν καὶ πάλιν μετὰ τοῦ περιβόλου. ἐν ἔτει 1780, παρὰ τοῦ τότε ὀθωμανοῦ τοπάρχου Ἀλῆ Χασεκῆ ἡ δὲ ἐκκλησία ἀπολέσασα τὴν πρῶτην αὐτῆς ἀξίαν ἐπεδόθη μετόχιον τῇ ἐπὶ τοῦ Ὑμητιοῦ Καισαριανῆς μονῆς.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, σφαίρει ἐκρηκτικὰ τινὰ χθεῖσαι ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως, ἐν ἔτει 1827, εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐνέβαλον πῦρ ἀλλ' ἡ βλάβη ἐγένετο μικρά. Ἐκτοτε ἐγκταλειφθεῖσα ἡ ἐκκλησία ἔμεινε ἔρημος, μέχρι τῆς τελικῆς ἀπαλλοτριώσεως αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ Ῥωσικοῦ ἔθνους, τῇ 25 Ἀπριλίου 1847.

ΑΓΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς τοῦ Λυκοδήμου μονῆς σύγχρονον κτίσμα ἦτο ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἐν τῇ πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως συνοικίᾳ. Ἐκ τῆς ἐπὶ μαρμαροῦ μελανοραίου ὑψηλῆς ἀρχαίας ἀφιερωματικῆς ἐπιγραφῆς, τῆς ὑπερκειμένης τῆς δυσμικῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ, μακροχρόνιον ὅτι τὸ πρῶτον μικρὸν καὶ ἔμπηλον κτίσμα, τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ μάρτυρος Θεοδώρου τιμώμενον, ἀνωκοδόμησε πάλιν ἐκ βάθρων καὶ μετέπλασεν εἰς ναὸν περιεκαλλῆ, Νικόλαος Καλόμαχος, σπαθαρκοκωνδιδάτος, ἐν ἔτει 'σφην' (6558), ἢ τοι καθ' ἡμᾶς 1049.

Ἀξία λόγου εἶνε ἡ ἐπιγραφή, ἣν παραθέτω ἐνταῦθα, ὡς ἀνεγνώσθη παρ' Ἰωάννου Σακελιῶνος, διὰ τε τὸ ὕψος, καὶ διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθίσσαντος αὐτῆν, καὶ διὰ τοὺς χρόνους ἐν οἷς ἐγράφη.

« Τὸν πρὶν παλαιὸν ὄντα σου ναόν, μάρτυς,
« καὶ μικρὸν καὶ πῆλινον καὶ σαθρὸν λίαν,
« ἀνήγειρε Νικόλαος ὁ σὸς οἰκέτης,
« ὁ Καλόμαχος, σπαθαρκοκωνδιδάτος,
« ὃς εὗρέν σε προστάτην παιδοῦθεν μέγαν,